

НАУКОВІ ДОПОВІДІ ТА ПОВІДОМЛЕННЯ

СТОРІНКАМИ ВЕЛИКОЇ ПЕРЕМОГИ (ДО 70-ОЇ РІЧНИЦІ ПЕРЕМОГИ
ВІД НАЦИСТСЬКИХ ЗАГАРБНИКІВ)

Бойко Г.В.,
заступник директора - головний зберігач фондів
Державного архіву Київської області

Україна зробила величезний внесок у розгром нацистської Німеччини та її союзників у Другій світовій війні. На території України воєнні дії тривали з першого дня Великої Вітчизняної війни і до 28 жовтня 1944 року, коли остаточно звільнено було територію України.

Боротьба за визволення України носила загальнонародний характер. Український народ боровся за своє етнічне існування, за збереження своєї Батьківщини. Вже на третій день війни в Київській області було створено 62 винищувальних батальйони чисельністю 11 тисяч чоловік, 90 тисяч влилося в ряди народного ополчення.

9 липня 1941 року передові танкові і моторизовані частини групи німецького генерала Клейста зайняли перший населений пункт Київщини хутір Любимівка Макарівського району. Після сімдесятиденної оборони 19 вересня 1941 року столиця України - Київ, була залишена. До кінця вересня в руках ворога опинилась і вся територія Київської області.

За час окупації нацисти розстріляли і замучили на смерть біля 300 тисяч мирних жителів Київської області. Це майже вдвічі більше, ніж загинуло земляків на фронтах Великої Вітчизняної війни. Близько 300 тисяч громадян Києва та області вивезли на роботу до Німеччини. Загалом, з території України за роки війни депортовано 2,5 млн. «остарбайтерів» (всього під час війни в Німеччині працювало 5 млн. іноземних робітників).

Визволення території України розпочалося 18 грудня 1942 р. Понад 60% сил нацистської Німеччини було зосереджено на території України. Ворог чинив

завзятий опір - точилися кровопролитні бої. Вражає статистика середньодобових втрат серед військових під час звільнення України, яка складає 68 тис. чоловік. Кожен другий українець, який брав участь у війні - загинув на фронті, кожен другий з тих, хто залишився живим - став на все життя інвалідом. Серед вищих офіцерів, зокрема командуючих фронтів та армій, було чимало українців. Найвідоміші з них - А. Єрьоменко, С. Тимошенко, Р. Малиновський, М. Ватутін, І. Черняхівський, П. Рибалко, К. Москаленко, П. Жмаченко, С. Руденко, І. Кириченко та ін.

У Державному архіві Київської області зберігається великий масив документів з історії цих подій. Значна документальна колекція часів війни представлена такими документи архівних фондів: «Документальні матеріали про підпільно-партизанську діяльність в період німецько-фашистської окупації м. Києва та Київської області», «Колекція хронологічних довідок про період тимчасової німецько-фашистської окупації населених пунктів Київської області», «Київський облвиконком», «Київський обком Компартії України» тощо. Серед документів варто відмітити постанови РНК СРСР та УРСР, протоколи засідань місцевих органів самоврядування про надання допомоги фронту, карту мережі більшовицьких підпільних організацій та партизанських загонів Київської області, газети із зведеннями Радінформбюро про хід воєнних дій та поточними новинами.

Також наявні документи про роль інтернаціональних формувань у визволенні нашої Батьківщини. Це документи про діяльність 1-ї окремої Чехословацької бригади (згодом армійського корпусу) Л. Свободи та 1-ї Польської піхотної дивізії ім. Т. Костюшка (згодом 1-ї Польської армії (Війська Польського)) З. Берлінга; газетні статті про нагородження чехословацького та польського військових підрозділів та окремих бійців орденами і медалями Радянського Союзу, постанови РНК СРСР та УРСР про забезпечення сімей загиблих польських воїнів та встановлення меморіальної дошки на будинку, де був розміщений штаб Л. Свободи, фотографії Героя Радянського Союзу Я. Налєпки, післявоєнні фотографії учасників тих подій тощо.

У державному архіві є документи про визволення території України - це і відозва підпільників про хід визволення Лівобережної України із закликом до спротиву загарбникам, зведення Радінформбюро із зазначенням визволених міст України, фотографії тих часів, статті про святкування визволення України. Зберігається велика кількість архівних документів про допомогу фронту громадянського населення, звільненого від нацистської окупації. Серед них відомості про військовий призив у Києві, рішення місцевих рад про збирання коштів на танкову колону і будівництво літаків, державні позики для фронту.

Окремо в державному архіві зберігається масив документів фондів особового походження видатних «Героїв-визволителів» нашої Батьківщини, їх особистих документів, а саме: записна книжка першого секретаря Київського підпільного обкому КП(б)У Сергієнка І.В. з протоколами засідань бюро обкому. 1942-1943 рр., фотографії двічі Героя Радянського Союзу Бондаренка М.З., двічі Героя Радянського Союзу Кравченка А.Г., Героя Радянського Союзу Боровиченко М.С., газети за 1944 рік із спогадами про німецьку окупацію, фотоальбоми «Герої Великої Вітчизняної війни та Герої Праці Київщини», «Пам'ятники воїнам і партизанам, що загинули у боротьбі за визволення Київщини у роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр.» Нещодавно сформований архівний фонд сім'ї Лавриненкових - Двічі Героя Радянського Союзу Володимира Дмитровича та його дружини Євдокії Петрівни, де представлені їх рукописи, фотографії, статті про участь у військових діях та партизанській боротьбі Лавриненкова В.Д., а також документи, що стосуються друга сім'ї Тричі Героя Радянського Союзу Покришкіна О.І.

Україна зробила величезний внесок у розгром нацистської Німеччини та її союзників у Другій світовій війні. Проте цей подвиг дістався Україні важкою кривавою ціною - величезними людськими втратами та руйнуваннями. Свято Перемоги - це свято загальнонаціональної гордості та скорботи. Гордість за великий історичний подвиг, скорбота за втраченими долями, за нездійсненими мріями та надіями...